

DÜZELTME

İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 28, s.962-983, Aralık 2019 sayısında yayımlanan, *“Afet ve Acil Durumlar İçin Belirlenmiş Toplanma Alanlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi: İzmit Örneği.”* başlıklı makale de yer alan bazı bölümler yazar tarafından sehven değiştirilmiştir. İlgili bölümler, revize edilmiş şekilde aşağıda yer almaktadır.

Afet ve Acil Durum Toplanma Alanlarının Standartları

Toplanma alanları, afet sırasında ve sonrasında insanların acilen ulaşacağı, afet açısından risk taşımayan güvenli alanlardır. Bu nedenle fiziksel, jeolojik ve coğrafi olarak afet riski bulunmayan alanlardan seçilmesi ve tuvalet gibi temel insani ihtiyaçları karşılayabilecek donanımına sahip olmaları gerekir (Maral vd., 2015). Toplanma alanları ayrıca afete maruz bireylerin bilgilendirilmesi, yardım ekipleri ile koordinasyon, geçici barınma alanlarına yönlendirilme gibi birçok afet sırası ve sonrası faaliyetlerinin yürütüldüğü merkezlerdir (Aksoy vd., 2009; JICA, 2002; Çınar vd., 2018).

Afet sonrası için belirlenmiş toplanma alanlarının üstlenmesi gereken bazı kritik görevler vardır. Alanın büyüklüğü ve konumu gibi temel değişkenlere bağlı görünen bu görevler aslında afet sırası ve sonrası için orta ve uzun vadeli birçok faaliyete katkı sağlar. Afet sonrası kısa vadede toplanma ve temel ihtiyaçların karşılanması, orta ve uzun vade de ise ulaşım ve lojistik hizmetlerin yürütülmesi gibi görevler bunlara örnek olarak verilebilir. Bu nedenle mevcut toplanma alanlarının durumlarının değerlendirilmesi veya yeni toplanma alanlarının belirlenmesi için kapasite, yer seçimi, alanların mekânsal dağılımları, koordinasyon ve lojistik hizmetlerinin nasıl sağlanacağı gibi analizlerin ilgili uzmanlar tarafından yapılması gerekir (Zhu vd., 2010; Erden ve Coşkun, 2010; Nozick ve Turnquist, 2001; Yi ve Ozdamar, 2004).

Özellikle deprem başta olmak üzere afetler sonrasında kullanılacak boş alanların yapılardan uzak ve yeterli büyüklükte olmasının afet sırası ve sonrası önemi konusunda birçok rapor ve çalışma mevcuttur. Bu alanların afet sonrası hizmetlerin yürütülmesi açısından adapte olabilir nitelikte olması da yine bu raporlarda vurgulanan önemli unsurlardan biridir (Godschalk, 2003). Park, bahçe ve rekreasyon alanı olarak tanımlanan açık yeşil alanlar ile

meydan, yol gibi kamusal veya özel mülkler olarak ayrıştırılan tüm açık alanlar deprem başta olmak üzere afetler sonrası afetzedeler için kısa ve uzun vadede sığınma ve barınma ihtiyaçlarının karşılanacağı mekanlar haline dönüşmektedir (Swanick, 2003; Pollack, 2006; Allan, P., Bryant, 2011). Bu nedenle belirlenecek bu alanların ihtiyaçları karşılayabilecek nitelikte olup olmayacağı cevaplanması gereken önemli bir sorudur ve bu alanların zarar azaltma faaliyetleri içerisinde belirlenmiş olması afet yönetiminin önemli stratejilerinden biridir.

Çınar ve diğerlerine göre (2018) afet ve acil durum toplanma alanlarının belirlenmesindeki kriterler için aşağıdaki faktörler dikkate alınmalıdır (Çınar vd., 2018; URL-1; URL-2; JICA, 2002).

1. Uzaklık ve erişilebilirlik: Toplanma alanları belirlenirken yapı alanlarına olan uzaklık göz önünde bulundurulmalıdır. Bu alanlar yapılara çok yakın ve yürüyüş mesafesinden uzak olmamalıdır. Mümkün olduğu kadar tahliye alanının sınırına yakın ve erişilebilir olmalıdır. 0-500 m yürüyüş mesafesindeki alanlar değerlendirilmelidir.
2. Ana yol bağlantıları: Toplanma alanlarının ana yollarla bağlantıları ve riskli yollara ait alternatifler değerlendirilmelidir.
3. Çok fonksiyonluluk ve kullanım: Bölge/mahalledeki toplanma alanı olarak kullanılabilir mevcut yeşil alanlar, çocuk oyun alanları ile parklar, okul veya cami gibi kapalı alana sahip kamu binalarının varlığı ve kullanılabilirliği değerlendirilmelidir.
4. Kamu arazileri: Kamuya ait araziler yukarıda açıklanmış özellikleri içermeleri durumunda öncelikli alanlar olarak değerlendirilmelidir. Kamu binalarının özellikle deprem bölgelerinde toplanma alanı olarak belirlenmeleri durumunda yapısal olarak güvenli olup olmadıkları dikkate alınmalıdır.
5. Büyüklük: JICA 2002 raporunda tahliye alanları için kişi başına 1,5 m² alan önerilmektedir. Tarabanis ve Tsionas (1999)'a göre standart 2 m olarak ifade edilmektedir (JICA 2002; Tarabanis ve Tsionas, 1999).

Ayrıca, Çınar ve diğerlerine göre (2018) yer seçimine dair bazı standartlar ise şöyle özetlenmektedir.

1. Tehlike ve tehditlere karşı korunabilen, koordinasyon ve kontrol merkezlerine yeteri mesafede,

2. Kentsel altyapı (elektrik, kanalizasyon ve su gibi) ağlarına bağlı,
3. Genişlemeye uygun,
4. Zemin etüdü çalışmaları yapılmış,
5. Hâkim rüzgâr yönü düşünülmüş, yağmur su havzasından en az 3 m yüksekte ve %2- %6 oranında meyile sahip araziler (Çınar vd., 2018).

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), İl Afet Müdahale Planı ve Toplanma Alanları

2009 yılında T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının (AFAD) kurulması ile afetler konusundaki tüm planlama ve uygulama yetkileri bu kuruma devredilmiştir. Toplanma alanlarının Türkiye'deki durumuna baktığımızda, konu ile ilgili en önemli strateji Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) bünyesinde sürdürülmektedir. Türkiye'nin Afet Müdahale Sistemi içerisinde afet öncesi-sırası-sonrası dahil afet ve acil durum toplanma alanlarının belirlenmesi, kullanıma uygunluğunun kontrol edilmesi, tahliye alan ve güzergahlarının planlanması ve uygulanması gibi faaliyetler TAMP'ın sorumlulukları arasında yer almaktadır (URL-3). Türkiye genelinde Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), 2014 yılında yayımlanmış; 2015 yılı başında ulusal düzey hizmet grubu planları hizmete alınmıştır. Diğer taraftan İmar kanun ve yönetmeliklerinde ve Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde toplanma alanları ile ilgili kurum ve kuruluşlardan verilerin elde edilmesi ve analizi ile ilgili hükümler yer alıyor olsa da (URL-4), konu ile ilgili detaylı bir bilgi yer almamaktadır. Bu durum belirlenmiş /belirlenecek toplanma alanlarının imar planına işlenmesi konusunda sorunlara neden olabilmekte ve toplanma alanlarının özel mülk veya belediyeye ait araziler olması durumunda farklı amaçlarla kullanılabilmesine olanak sağlayabilmektedir.

Kocaeli ilinde afet ve acil durum yönetimi çalışmaları, 1999 yılında yaşanan Marmara depremleri ile hız kazanmıştır. AFAD'ın kuruluşunu takiben, illerde Afet ve Acil Durum İl Müdürlüklerinin kurulması ile afetlere yönelik tüm faaliyetler il düzeyinde yürütülmeye başlanmıştır (Kocaeli AFAD). 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanarak hizmetlerine devam etmektedir. AFAD tarafından yayımlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında 2015 yılında Kocaeli

AFAD İl Müdürlüğü tarafından Kocaeli Afet Müdahale Planı (KAMP) hazırlanmıştır. Plan, afet ve acil durum yönetimi konusunda yetkili kurumlar ile bunların iş tanımları ve görevlendirmelerinin açıklanması ve tüm ilçeler için Afet Toplanma Alanlarına ait verileri içermektedir. 27 Eylül 2018 tarih ve 328500907-952.01.03 sayılı talimat ile Kocaeli ili sınırlarında belirlenmiş afet ve acil durum toplanma alanlarının belirlenmesinde nüfus yoğunluğu, ulaşılabilirlik ve tahliye kolaylığı, engelli ve yaşlıların ulaşımına uygunluk, yangın, su taşkını, tsunami ve benzeri gibi ikincil tehlikeler ile deniz, akarsu kenarları, sızılaşma olabilecek alanlar, fay hatlara yakınlık, engebesiz düz arazilerin seçilmesi, elektrik, su, tuvalet gibi temel ihtiyaçların ve benzeri unsurların dikkate alınarak mümkün olduğunca kamuya ait uygun alanların mekânsal verilerinin belirlenmesi ve/veya daha önce belirlenmiş verilerin güncellenmesinin sağlanması çalışmaları başlatılmıştır.